

הישיבה המאה שלושים וחמש (קל"ה)

ביום רביעי, י"ז בשבט התשל"ח (25 בינואר 1978), בשעה שלוש אה"צ בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, ע' איתן, י' בלאו, ז' בן-חיים, א' דותן, ש' מורג, א' מירסקי, ע"צ מלמד, ש' מלצר, גב"ע צרפתי, מ"צ קדרי, ח' רבין, א"ש רוזנטל, י' שבטיאל, ח' שירמן, מ' שלי.
החברים היועצים האדונים ח' איזק, א' ברוידא, ג' גולדנברג, ד' טנא, מ' מייזלש, מ' מיקס, י' מנצור, ח' קלעי.
עובדי האקדמיה הגב' ש' בהט והאדונים נ' אפרתי, מ' מדן ור' מירקין.

התנצלו: האדונים א"א אורבך, מ"ה בן-שמאי, נ' ברגרין, הלקין, מ' ולנשטיין, ד' סדן.

סדר היום: א. ברכות והודעות

ב. סיכום הדיון במגמותיה של האקדמיה

א.

הא' בן-חיים: גבירתי ורבותי, ברשותכם אני פותח את ישיבת המליאה היום בברכה לכל החברים, לאלה שבאו ולא להם שנמנע מהם לבוא מחמת מחלה או חולשה. להם אנו שולחים ברכת רפואה שלמה.

שמח אני, שיכולני לברך חברים אחדים בברכה מיוחדת, על שזכו כי תצוין פעולתם בתחום מחקר הספרות והלשון בפרסים נכבדים, והם חברינו: הא' פגיס, שהוענק לו פרס עיריית חולון; הא' מירסקי, שהוענק לו פרס ביאליק; והא' אבן-שושן, שיוענק לו פרס ישראל במועדו, אך הסוד הזה כבר יצא לרבים, ואפילו אל האקדמיה הגיע.
בכבודכם, חברים, האקדמיה ללשון העברית מתכבדת. ולהבדיל בין שמחה לאבל. אנו משתתפים באבלו של חברנו הא' צרפתי ובצער משפחתו במות אמו. ינחמכם המקום עם שאר אבלי ציון וירושלים.

ב.

הא' קלעי: נשלחתי מטעם האקדמיה ללשון אל מליאת רשות השידור, ושם נתמנית ליו"ר הוועדה ללשון השידור. מטעם האקדמיה פועל ברשות השידור הא' אבא בנדויד. בהדרכתו משודרת גם התכנית "רגע של עברית". זוהי פעולה, הנעשית למעשה על ידי שליח של האקדמיה. ואני שואל: האם ייתכן, שחבר האקדמיה יכתוב בעיתון על פעולותיו של שליח האקדמיה, כפי שכתב חבר האקדמיה הא' חיים רבין בעיתון "הארץ", כאשר השתמש בראשי התיבות רש"ע ל"רגע של עברית". אחר כך פרסם מר משה זינגר מאמר עם תמונתו של הא' אבא בנדויד, ובו כתוב: "נעסוק גם ברש"ע (הוא רגע של עברית). על הנוטריקון תודתנו לפרופ' חיים רבין". הוא כותב קווים לדמותה של לה"ר - לא "לשון הרע", חלילה. כוונתו, כמובן, ל"לשון הרדיו". אם יש ערעור של חבר האקדמיה על הנעשה מטעם האקדמיה ברדיו

בענייני לשון, רשאי הוא לכתוב מכתב פרטי אל מי שאחראי מטעם האקדמיה לנעשה שם. נראה לי, שכל הפרסומים האלה בעיתונות יש בהם משהו צורם.

הא' בן־חיים: אני חושב, שאילו הגיעה השאילתא אלינו בכתב לפני הישיבה, היה סיפק בידי מי שאחראי לכך לברר את העניין ולהשיב עליו תשובה מוסמכת. אף על פי כן אני חושב, שצריך לתת אפשרות לא' רבין להגיב באשר נזכר שמו בשאילתא, וגם למזכיר המדעי של האקדמיה, הא' מדן, שיעמיד את הדברים על דיוקם לעניין מקומו של "רגע של עברית" ומעמדה של האקדמיה בזה. למען העניין אני מבקש להקדים את דברי ההסבר של הא' מדן.

הא' מדן: כאן יש פרט אחד לא מדויק, ואני רוצה להעמיד עליו. המדור "רגע של עברית" לא נערך בידי האקדמיה, ולא בידי שליח האקדמיה. המדור "רגע של עברית" נערך בידי עורכים מתנדבים, שהציעו את שירותם לכך. זה חודשים אחדים, שהוא נערך בידי שלום קרמר. הוא מורה וסופר ותיק, ואינו שליח האקדמיה. גם עורכים אחרים שהיו לפניו, או שהיו מופיעים לסירוגין, אינם שלוחי האקדמיה. זה מדור של הרדיו. יש ברשות השידור שליח של האקדמיה, הא' בנדויד, שהוא מדריך את הקריינים והעורכים ומפקח כיכולתו על לשון השידור. לא הוא עורך את "רגע של עברית", ולא שום שליח אחר של האקדמיה.

הא' רבין: איני אחראי לראשי התיבות. הן קיצור של שם. אשר למשה זינגר - איני מכיר אותו. עכשיו הכיתי, כי אחרי שנתפרסם מאמרו טלפן אליי. אמרתי לו, שהרבה מן הדברים שכתב איני מסכים להם. איני מוכן לקבל אחריות למשה זינגר, או למישהו אחר שכתב מה שכתב.

ולעניין עצמו: היה ידוע לי, שזה אינו מדור של האקדמיה. כתבתי את מכתבי לעיתון בעניין, שאני רואה אותו כעניין ציבורי, ולא פרטי. בינתיים גם התחלתי בחליפת מכתבים עם עורך ה"רגע", שלום קרמר. הסברתי לו, למה אני מתנגד לאותו דבר מיוחד שהוא עשה שם. קיבלתי ממנו מכתב ועינתי לו. אני מוכן להידבר עמו, ואז הוא ישכנע אותי, או שאני אשכנע אותו. היה מדובר בעניין, שלדעתי צריך להעמיד את הקהל על כך, שיש גם אפשרות אחרת מלבד הדרך המוצעת ב"רגע". הא' בנדויד כתב תשובה על דבריי. אף אני הייתי יכול להתלונן על הטון שבמכתבו של הא' בנדויד, אבל איני בא אל האקדמיה להתלונן על דבריו של איש האקדמיה כאשר הוא כותב בעיתון.

הא' בן־חיים: אני מבקש להתנצל - למעשה אין הדבר ראוי שייסלח - שלא נשלח זיכרון הדברים לחברים לפני הישיבה. החברים שלא הספיקו להשיב את תשובותיהם ותיקוניהם יואילו להזדרז ולהמציאם לאקדמיה. אני מבקש, שלהבא יעשו זאת בזריזות, כדי שנוכל להוציא את זיכרון הדברים לפני הישיבה. נביא את זיכרון הדברים לאישור בישיבה הבאה יחד עם זיכרון הדברים של ישיבה זו.

כזכור לכם, רבותיי, לפני שנה בערך, ביום י"ב באדר התשל"ז ייחדנו את ישיבת המליאה לבירור דרכי פעולתה של האקדמיה ומגמות פעולתה. הישיבה נפתחה בהרצאתי. ניסיתי לסקור בה את כלל פעולותיה של האקדמיה למיום היוסדה לפי שלוש בחינות: (א) תפקיד האקדמיה על פי החוק; (ב) גבולות סמכותה; (ג) יכולתה לפעול, הן יכולתה הרוחנית והן יכולתה החומרית.

לאותה הישיבה הוגשו שתי הצעות: הצעה של חברנו הא' מורג, התובע ארגון מחודש של האקדמיה בתחום העשייה בלשון בת זמננו, וכן הצעה בכתב של חברנו הא' ש' ייבין, שאנו מצטערים כי מפני מחלתו לא יכול לבוא ולהשמיעה בעל פה. עיקר הצעתו של חברנו ייבין היא, שאין אנו זקוקים לארגון חדש, אלא לרצון חדש של המליאה לפעול ביתר מרץ והחלטיות לתקנת לשון ימינו.

בישיבה הקודמת לאותה ישיבה, ואחר כך במכתב מפורט, הציע חברנו הא' קדרי לפני המליאה, שתארגן האקדמיה כתיבת דקדוק מחייב, המכוון לעברית החדשה ובהתחשב במה שנשתגר בה. בישיבת המליאה בייב באדר לא מוצה העניין בוויכוחים, והוחלט להמשיך בדיונים בעניין זה. העניין הועלה על סדר יומה של ישיבת המליאה שנית בכ' בתמוז התשל"ז. באותם הימים עשיתי בחוץ לארץ, ולא השתתפתי בישיבה זו, אך קראתי את שנאמר בה. אני מקווה, שזיכרון הדברים משקף בנאמנות את שנאמר בישיבה. בסיכומו של הדבר הוחלט להמשיך את הדיון בעניין הזה.

בישיבת המליאה האחרונה, שהייתה בד' בטבת התשל"ח, הודעתי לכם את דעת המנהלה, והיא: המנהלה מבקשת לדחות לפי שעה את המשך הדיון, עד שתוכל להביא לפני המליאה הצעה מעשית, אם אפשר, על דעת כל חבריה, לסיכום הדיון. שהרי אינו ראוי, שלא תהיה תוצאה מעשית לדיוני המליאה, וקשה להניח, שתהיה תוצאה מעשית, אם לא ייבדקו בדוק היטב צורכי העשייה של לשון ימינו ואפשרויותיה מכל הבחינות.

ביום י"ח בטבת ישבה מנהלת האקדמיה ודנה כמעט אך ורק בנושא הזה. כל החברים מסכימים, שיש חשיבות עליונה לפעולת האקדמיה למען לשון ימינו, ושהכרח הוא להכין תכנית פעולה מפורטת לכך.

בהסכמה עם הרעיונות שהובעו בהצעות השונות שהוגשו למליאה, כאמור, ושהושמעו בוויכוחים ובהסכמה עם כללי העבודה של האקדמיה, המפורשים בתקנונה, סיכמה המנהלה ביי"ח בטבת את ההחלטה הבאה:

"המנהלה מחליטה להציע למליאה להקים ועד, שתפקידו לבדוק את הצרכים והאפשרויות של הפעולה בתחום העברית בת זמננו. על הוועד למסור למליאה את הצעותיו והמלצותיו עד סוף שנת התשל"ט".

אני מבין, כי יצטרך הוועד העתיד לקום להיכנס בעובי הקורה של העשייה ללשון ימינו, הן במה שכבר האקדמיה עושה, והן במה שאינה עושה והיא צריכה לעשות לפי דעת הוועד שיקום; ישקול את סדרי העדיפות, וייתן את דעתו גם על כל הכרוך בפעולה מבחינת התקציב.

מסקנותיו של הוועד יובאו, כנהוג, לפני המנהלה, וזו תעמיד אותן בזמנן על סדר היום של המליאה.

הצעת המנהלה פירושה להפסיק לפי שעה את הוויכוח על שאלת המגמות בישיבות המליאה. כל חבר המבקש להציע הצעות יוכל להציען לפני הוועד שייבחר. ועוד: יש לנו נוהג לשתף חברים בישיבות הוועדים, אם יש להם עניין מיוחד בכך. המליאה תתבקש לחזור לעניין הזה, כשהיה לפני הצעות ברורות לפעולה.

על פי התקנון אין ועד פחות משלושה חברים ויותר מחמישה חברים. רצוי שישתתפו בוועד אותם חברים, שיש להם עניין מיוחד בו ואשר יש להם הצעות לפעולה בתחום הנידון. אין המנהלה מעמידה ועדים - זו זכותה של המליאה בלבד; אבל חברים במנהלה שוחחו זה עם זה, מי הם החברים שנכון להטיל עליהם עול זה. והושמעו שמות אלו, שאני מזכירם בסדר האל"ף-בי"ת: האדונים מורג, מירסקי, צרפתי, רבין; וכן הושמע גם שמו של הא' קדרי, אם אמנם יוכל להשתתף בעבודת הוועד שתהיה בירושלים.

כמובן, מכוח תפקידה אין המנהלה מציעה מועמדים, ורשאי כל חבר לבחור במועמדים אחרים. רשימת כל החברים תוגש לכם לשם כך לפני ההצבעה.

הבאתי לכם את הסיכום של דברי המנהלה. החברים רשאים להתווכח על ההצעה. על כל פנים נצטרך להביא את ההצעה להצבעה.

הא' שלי: אני מבקש תוספת הסבר להצעה. אולי אתה יכול לפרט יותר את תפקידיו של ועד זה, מה הוא חייב ועתיד להביא למליאה?

הא' בן-חיים: הייתה כאן תרעומת, ביקורת או תלונה, שאין האקדמיה עושה במידה מספקת מעשים לעניין לשון מינו. יש תשובות, ויכול להיות שאינן מספיקות. ויש עניין לשאלו: האם מה שהאקדמיה עושה זהו המעשה, שנכון לעשותו במסגרת הזו, בכוח האדם המצוי ובתקציב המצוי או בסדרי העדיפויות הנהוגים, או לא? הייתה תרעומת, שמרבים במונחים, ואין עושים במידה מספקת בדקדוק. לפני שנים החלטנו על ועד להדרכה לשונית, שתפקידו לבדוק את המעשים שהאקדמיה עושה ולהציע מדיניות. הייתה הצעה של הא' מורג, שדרש ארגון מחדש, בניית אגפים. על פי סדרי עבודתנו המעוגנים בתקנון יכולנו אך להקים ועד. אי אפשר למליאה להחליט החלטה, עד שלא בורר העניין, תחילה בוועד או בוועדה. נקים אפוא גוף, שיברר את כל השאלות האלה. הוועד יציע תכנית פעולה. כך חשבה המנהלה.

הא' שלי: וכמה זמן יעבוד הוועד?

הא' בן-חיים: חלק החברים אמר: עד ראשית התשל"ט. אחרים אמרו, שהזמן לא יספיק לכך. הא' רוזנטל הציע - עד סוף התשל"ח. הוחלט ברוב דעות על סוף שנת התשל"ט. היה על כך דיון ממצה, ארוך. ההחלטה מוסכמת על דעת חברי המנהלה.

הא' שלי: שתי וקראתי, כבקשת הנשיאות, את הפרוטוקולים של שתי הישיבות האחרונות, החל בהרצאת הפתיחה המקיפה והמצוינת של נשיא האקדמיה בישיבה הראשונה, וגמור בדברי אחרון המשתתפים בדיון שהתחיל בישיבה השנייה, הוא הדיון שחיכינו לו ימים רבים, על מצבה וכיוון התפתחותה של הלשון העברית בימינו. הדברים היו נאים וחשובים. היו שנטו לצדדיו, לביקורת העבודה היום-יומית, אבל במרכז עמדה אותה שאלה עקרונית כאובה שלמענה נקראה הישיבה - ההידרדרות בלשון, ומה לעשות לה. הובאה גם - דבר שלא ציפיתי מעולם לשמוע אותו באקדמיה - הצעה עקרונית, שלפיה מתבקשת האקדמיה לקבוע לשון עברית חדשה, תקנית, לשימוש בפי העם ובעטו, לצדה של העברית הגבוהה הישנה, עברית העבר, לשימושם של סופרים הרוצים בה.

הייתי בטוח, שזו בעצם השאלה היחידה, שהמליאה חייבת להשיב עליה תשובה ברורה וחד משמעית, לאחר דיון ממצה, כדי לקיים שפה אחת, לפחות בתוך האקדמיה עצמה. והנה, באה המנהלה ומציעה להפסיק את הדיון במליאה ולהעביר את העניין לוועד של חמישה, שיינתן לו, לשם כך, זמן עד סוף שנת התשל"ט.

ואתה נדהם ותוהה: ממה נפשכם. אם הבעיה קשה וסבוכה עד כדי כך שהיא מחייבת מחשבה, בדיקה ומחקר לאורך שנתיים - כלום ראוי להפקידה בידי ועד של חמישה ושל האקדמיה בלבד, ללא שיתוף טובי הסופרים, המורים, המחנכים, העיתונאים וכדומה, מחוץ למליאת האקדמיה, שכינוסיה לא זכו מעולם ליותר משני תריסרים של חברים מתחלפים מישיבה לישיבה? כלום אין הדבר ראוי למועצה מורחבת ומגוונת של תריסר אחד לפחות? ואם אין הדבר בעיניכם אלא שאלה מעשית גרידא של ארגון ותקציב בלבד, עד שדיי לו בוועד של חמישה - הוא הצוות המקסימלי שנקבע בתקנון לפני 25 שנים, בהיות האקדמיה כולה בת פחות משני תריסרים - מדוע לא יביא מסקנותיו תוך חודשיים במקום שנתיים? אינני מבין את המעשה שאנו מתבקשים לעשותו בסופו של ראשית ויכוח מקוצר זה.

הא' מירסקי: גם אני איני מבין את תפקידו של הוועד ואת הצורך בו. הן ועד זה ידון בדברים עקרוניים ויביא את מסקנותיו למליאה, והמליאה תשוב ותדון בהם. ונמצאת פעולת הוועד מיותרת.

ויש עוד טעם שאני מתנגד להושבת הוועד. הצעתי פעם לאקדמיה, כי נדון ונפעל למען החזרת האל"ף-בי"ת על כל אותיותיו, כפי שהוחלט בוועד הלשון הראשון, שהאקדמיה קיבלה את החלטותיו. המנהלה החליטה לצרף לשם זה שני ועדים - ועד המינוח וועד הדקדוק. לא

ברור, למה דווקא ועד המינוח לעניין זה. אבל כך החליטו, וקיבלתי החלטה זו. בישיבה של שני הוועדים הוחלט להביא את הדבר למליאה, כדי שהמליאה תמנה ועדה לצורך הדבר. עד היום לא הובא העניין למליאה. והוועד שמציעים למנותו ודאי יבוא לדון בזה, ואני מתנגד, שישבו וידונו בדבר שכבר הוחלט עליו, ואין רצוני להשתתף בוועד זה.

הא' בן-חיים: אני חייב להעמיד אינפורמציה מלאה. כאשר נידון העניין בשעתו בוועד המינוח ובוועד הדקדוק, היו שתי הרצאות - של הא' מירסקי והא' ייבין. העניין הובא גם למנהלה להחלטה. ומה הייתה החלטת המנהלה? הייתה דעה, שאנו מצויים על הגייתן של האותיות עי"ן, חי"ת. וכל זה אינו עומד לוויכוח, שיהא צורך להחליט עליו: יש בעם אנשים היודעים לבטא אותיות אלה. השאלה היא של ביצוע. לפיכך צריך לבוא בדברים עם משרד החינוך ולבקש ממנו, שימצא את הכלים לביצוע - שלא לקלקל את המבטא של אותם התלמידים המבטאים את האותיות האלה כראוי. המנהלה דנה בשעתה, והיא החליטה, שלא להעמיד את השאלה לדיון במליאה. מובן, שאפשר היום לחזור ולערער על ההחלטה.

הא' מירסקי: אני מבקש שלא לחלוק על דבריך. הדברים שאמרת הם אמת וצדק. לא היו שתי הצעות, אלא אחת. הא' ייבין ואני, שנינו הצענו - (הא' בן-חיים: אמרתי שהיו שתי הרצאות!) איש לא ביקש, שיבוא הדבר למליאה לדון בשאלה, אלא הוטל על המליאה למנות ועדה שתבצע את הדבר. זה נתקבל. כך הוסכם בוועדים אלה. אני שבת יודרשתי, כי תקיים האקדמיה החלטה זו, למנות ועדה, שתעסוק בקיום ההחלטה. שהרי מה ערך יש להחלטה, שאין מקיימים אותה? ולא עוד, אלא שזוהי החלטה, שהמנהלה הייתה סבורה, שאין צורך למליאה לדון בה (הא' בן-חיים: לפחות רוב האקדמיה), אלא צריך לקיימה אבל קיים לא קיימה.

הא' איתן: מה עניין ההגיייה של אותיות האל"ף-בי"ת אצל ועד המינוח?

הא' בן-חיים: אנו מדברים על מה שהיה לפני 5-6 שנים. הייתה החלטה לזמן את שני הוועדים. הא' ייבין היה יו"ר ועד המינוח, והעניין הועלה שם. וטבעי הדבר, שבדיון זה ישתתף גם ועד הדקדוק. צירפנו אפוא את שני הוועדים לדון בדבר. זוהי המציאות שהייתה. אמרנו, שלא ייתכן שלא נשתף מדקדקים בשאלה זו. והשאלה עתה היא של ביצוע: אם האקדמיה מבצעת, או משרד החינוך.

הא' קדרי: בדרך כלל אפשר לראות במינוי ועדות התחמקות ודחיית העניין: אם מעבירים דבר לוועדה, כאילו מורידים אותו מסדר היום. אני מוכן לראות שאין בהצעת המנהלה כוונה מעין זו; לא הכרחי שיהיה כך. אני חושב, שההצעה היא סימן, שהאקדמיה אינה דוחה את הדיון מראש, אלא שיקום ועד, והוא יפעל ויגבש הצעות מעשיות, ואז יחזור העניין למליאה, ושוב תוכל המליאה להיזקק לכלים טובים יותר. אין צורך לדון בהצעה ולראות בה הצעה לדחיית העניין. הוועד יצטרך בין השאר להכין כלים נכונים, שעל פיהם תוכל המליאה לשקול ולדון. מה שמעלה הא' מירסקי אי אפשר לדון בו בלי ידיעת פרק בסוציולוגיה, פרק בכמה מקצועות אחרים. דיון בנושאים אלה מתוך תחושה בלבד, מתוך רגש טוב להגנה על ערכים - זוהי חובבנות. זה בלתי אפשרי. דומה הדבר, כאילו היינו דנים בקיום מצוות. כלום הכול מקיימים את כל המצוות? אם לאו, נטיל על מישהו לקיימן, ונתעלם מכך שיש ציבור שאינו נוהג כך!

הדיון הזה צריך להתבסס על נתונים, על הצעות מעשיות ועל כלים מתאימים, שאפשר לשקול על פיהם כל הצעה והצעה. אני מברך על ההצעה.

הא' מורג: השאלה של הא' שלי יש לה מקום. הוגשה הצעה, שהיא לא רק ארגונית. אז הצעה, שהבחנה הארגונית שלה יש לה צדדים מעשיים.

ככל הנראה לי, ההצעה שהגשתי בעינה עומדת, ואין הצעת המנהלה אלא בחינת שלב ביניים, וזאת משום שבהצעתי הודגשו הבעיות של העברית החדשה ודרכי טיפולה של האקדמיה בהן. אני מבקש, שנרשום לפנינו, שאין הצעת המנהלה באה לדחות הצעה אחרת, אלא היא מעין פרק בדיון על ההצעה שהגשתי.

הא' גולדנברג: מינויו של ועד כזה נועד למנוע הישנות המחזה של קינה נרגשת חסרת תכלית על מצב הלשון, ולרכז את ההצעה של הא' מורג והצעות נוספות, כדי לבוא בהצעות מעשיות. הצעת הא' מורג בזמנו הייתה הצעה, שהיו לה אספקטים ארגוניים ומעשיים. אם יש הצעות נוספות, צריך ועד כזה לנסחן במונחים מעשיים ולהביא למליאה דברים שאפשר להחליט עליהם, ולא דברים שאין אפשרות להחליט עליהם.

הא' שלי: בישיבה השנייה נשמעו הצעות שונות, שאינן שייכות לעיקר הוויכוח, שהוא שאלת הפער בין שתי הלשונויות: "הנושנה" ו"החדשה". לפנים היו הצעות מעשיות, מה לעשות כדי להקטין את הפער הזה. ללמד יותר עברית? הא' רבין הציע, שתקום ועדה לתקני תחביר, ועדה שתשב כבר מחר ותפסוק, מה יש לעשות בנוגע לתחביר, ובמה יש מקום לתקן. זה כאילו ירד מהפרק. על כך אין תשובה.

מישהו דיבר על כינוסים והרצאות עממיות בענייני לשון. צריך היה לשקול, איך לעשות זאת. חבר אחר טען, שאנו חסרים קשר אמיתי עם משרד החינוך, שאיננו משתף פעולה. הייתה הצעה לקשור קשרים עם ועדות תרבות של גופים רבים ביישוב, כוועדת התרבות של הסתדרות המורים, של הסתדרות העובדים על כל סניפיה המרובים, המבקשים הקניית הלשון להמונים שאינם יודעים לשון.

יש הצעה, שנקרב גופים שונים שהם מוקדי לשון, כמו עובדי העיתונות והתקשורת, כתבים ומגיהים שלהם, ונגייס מתוכם כוחות, היכולים ומוכנים לשתף עמנו פעולה. שורה ארוכה של הצעות מעשיות, שבהן מעשים שאפשר לעשותם בלי תקציב מיוחד, אבל דובר גם על תקציב, כדי להגדיל את כח-האדם אצלנו. הגם לכל אלה נחכה עד שיבוא הוועד המושיע בסוף התשל"ט? נמצא, שהפסקנו את הברור הענייני, אבל גם לסיכום מעשי לא הגענו.

הא' דותן: אני תומך בהצעה להקים את הגוף הזה. מצד שני, אני מבין את חששם של חברים, שצר להם על הוויכוח שנפסק באבו, על חוסר המעש לתקופה ארוכה, שהיא תוצאה של הפסקה זו.

בדרך כלל מקובל, שכאשר מקימים ועדה, נותנים לה הנחיות בהתאם לוויכוח שהיה בגוף העליון - ובמקרה זה המליאה - מה לעשות, ובאיזה כיוון ללכת. כאן, כמובן, לא התגבשה אידיאולוגיה אחת, וקשה לתת היום הנחיות לוועד, איך יפעל. מצד שני צריך גם לזכור, שאחרי כל אידיאולוגיה בא השלב המעשי-ארגוני של הביצוע. הצעה שהיא בעיקרה אידיאולוגית, יש לבחון אותה מן הצד המעשי, כדי לתרגמה לשפת המעשים. הייתה לפנינו הצעה של חבר, שהייתה אמנם הצעה כללית, אך היו בה כמה וכמה הצעות מעשיות-ארגוניות. את הצד הארגוני שמאחורי הדברים יש לגבש. צריך לבדוק את מידת המעשיות שבהצעות ולהביא למליאה הצעה מגובשת. מצד שני אסור להפסיק את הוויכוח. הוועד צריך להיות גוף שהוויכוח נמשך בו. אינני יכול שלא להיכנס לעניין הפרמלי. לדעת, משגה לקרוא לזה "ועד". "ועד" לפי רוח תקנון האקדמיה הוא גוף קבוע, פרמאננטי, שיש לו תפקידי ניהול. (הא' בן-חיים: גם לעניין מסוים) יש עליו מגבלות גם של מספר החברים וגם של הגוף הממנה אותו. איני יודע, מדוע היינו צריכים לכינוי "ועד". זוהי עבודה של "ועדה אד-הוק" לעניין מסוים, אשר צריכה לגבש הצעה. מספר חבריה לא צריך להיות מוגבל.

אדרבה, יהי גדול ויצטרפו אל הגוף חברים רבים. כל מי שחושב, שיש לו לתרום הצעה משלו, יצטרף לגוף הזה. הוויכוח יימשך לא בפורום גדול, המתכנס ארבע או חמש פעמים בשנה, אלא לעתים מזומנות. יגבשו שם הצעה, ויביאו אותה לדיון כאן. הצעה שתגבש בוועדה כזו - וייתכן שהייתה שתי הצעות - תהיה מיוסדת על אדני המציאות, כיצד עושים ומה עושים. על כך יימשך הוויכוח במליאה. זה אינו עניין לזמן ארוך. אני אציע אפוא תיקון קטן בהצעת המנהלה: לא ועד, אלא ועדה, ולא מספר חברים מוגבל, אלא פתיחת השערים למספר גדול יותר.

הא' איזק: מה בין זה לבין המליאה?

הא' דותן: זהו ההבדל שבין שבעה חברים לבין שלושים. ידוע, עד כמה קשה לכנס את המליאה. ייתכן, שאין צורך שתמנה המליאה את הוועדה. אך כיוון שהעניין הגיע למליאה, אין אסון, אם תמנה המליאה.

הא' בן-חיים: מדוע יש לבחור ועד? המנהלה לא רצתה "לקבור" את העניין. היא חשבה, שהעניין צריך לימוד וביורור, אם ניתן להגשימו ואיך. בתקנון נזכרו מספר גופים, וביניהם גם ועדים. וכך נאמר בפרק רביעי, "הוועדים": "ועדים נבחרים מבין חברי האקדמיה לשם עריכת תכניות למפעלי האקדמיה ולשם ניהולם, והם אחראים לביצועם בפני המנהלה. את מספר הוועדים קובעת המנהלה לפי הצורך. כל ועד הוא של שלושה חברים לכל הפחות או של חמישה חברים לכל היותר. חברי הוועדים ויושבי-ראש שלהם נבחרים במליאה." המגמה היא לצרף את המבקרים לוועד. כן נאמר: "כל ועד מעמיד בהסכמת המנהלה ועדות לפי הצורך, לשם ביצוע פעולות מפורטות". נוהג יש לנו, שוועד, כאשר הוא פועל בעניין חשוב, הריהו מזמין את חברי המליאה לדיון. הוא מודיע לחברים על הדיון ומזמין כל מי שיש לו עניין בכך. הסברתי את עמדת המנהלה.

הא' אבן-שושן: אני מחייב בלב שלם את הרעיון של הקמת הוועד וגם את הרכבו המוצע. יש לוועד המוצע כמה מעלות טובות: הוועד מצומצם; על ידי כך יהיה מעשי, ולא ייהפך לסימפוזיון לחילופי דעות. ככול שיהיה מצומצם יותר, כך יהיה מעשי יותר. הוועד יכול, כמובן, לצרף ולהזמין אליו אנשי מקצוע, כגון סוציולוגים וגם עיתונאים, לצורכי עבודתו, כדי לקבל אינפורמציה; לשמוע עדויות, לקבל תעודות ומסמכים, כדי לקבוע את הקו. הרכב הוועד המוצע אף הוא טוב, לדעתי, כי הוא מורכב מיוזמי הרפורמה והשיפורים בדרכי עבודתה של האקדמיה, הלוא הם האדונים מורג וקדרי וכן הא' מירסקי, מן הלוחמים הנאמנים לעניין המבטא. טוב שיגיעו בוועד להצעות מעשיות. אני מציע שלא להאריך בוויכוח, אלא לאשר את הוועד ולתת לו סמכויות ולאחל לו הצלחה. במסגרת המליאה נוכל להמשיך בדיון השוטף גם באותם עניינים שיהיו בתחום הוועד.

הא' רבין: התרשמתי מדבריו של הא' שלי ומכנותו שאנו מכירים אותה, לעשות למען הלשון העברית. כולנו תמימי דעות: אנו יושבים פה, כי אנו רוצים לעשות למען הלשון העברית. השאלה היא שאלה של טאקטיקה: מהי הדרך הטובה לעשות זאת? דווקא מפני שיש רבים מבינינו רצון לעשות מעשים מיד, אני רוצה להזהיר, שעלינו לכלכל כל צעד שאנו עושים ולתכנן את הפעולה, שאם לא כן, יכול לקרות, שפעולה שאנו עושים תפתח בדרכים שלא רצינו בהן כלל. הזכירו את "רגע של עברית". אין לנו אפשרות לקבוע, מה יהיו התיקונים המוצעים ב"רגע של עברית". לאקדמיה אין מנגנון לעשות זאת. אם רוצים להשתלט על ייעוץ בעניין זה, דרוש מנגנון, שיהיה מוכן לפעול פעולה מהירה. הם צריכים לקבל החלטות מהירות, ולא החלטות מסוג ההחלטות, שאנו, לפי המבנה שלנו, יכולים לתת.

תופעה מעניינת: ביום ו' שעבר הופיעה בעיתון "הארץ" מודעה גדולה של ה"קרן למען העברית", ובה ביקשו לדווח על "מפגעי לשון". גוף זה מבקש מן הקהל הרחב, שידווח על מפגעים כאלה, כנראה מתוך כוונה להתריע. האם מישהו מאתנו יודע, מהו בעיני אנשים אלה מפגע לשון? אולי החלטות האקדמיה? ייתכן גוף, שיכול להביא לידי בלבול בלשון. אני מזכיר את התקופה, כאשר גם גוף למען "כתיב עברי חד-משמעי" הופיע בעיתונות, והיה מסוגל הרבה יותר מעמנו להגיע לעיתונות.

אם אנו רוצים להשפיע על הלשון העברית, צריך לתכנן את הצעדים ולדעת מה אנו רוצים. על כן אני מצדד בהקמת הוועד. אשר לגודלו של הוועד, יש לנו תקדים. אני מציע לאמץ את התקדים הזה. יש לנו ועד מינוח, למשל. הוועד הזה הוא גוף שמוגבל במספר חבריו, אלא שהוועד קבע כלל, שכל חבר אקדמיה, המעוניין בנושא מסוים שהוועד דן בו, רשאי לבוא לאותה ישיבה. אני מציע, שהוועד המוצע יקים כלל דומה. אותם חברי אקדמיה הרוצים להשתתף בנושא מסוים, לפי הרשום בסדר היום, יבואו לישיבות האלה. חברי הוועד ישמחו לשמוע את דעתם של שאר חברי האקדמיה, ואף יוכלו להזמין חברים מסוימים לישיבותיהם.

הא' ברוידא: אני רוצה לומר דבר נגד הקמת הוועד. כל חברי הוועד המוצע מצוינים. (הא' בן-חיים: אין עדיין הרכב, יש רק הצעה אחת. כל חבר רשאי להציע הרכב.) כוונתי לדרך המרומזת בהצעת הוועד. היו במליאה כמה בירורים. לא אמליץ לקצץ בבירור. ברצוני לעמוד על משמעות הבירור והוויכוח. נדמה לי, שכיוון הדברים שנשמעו היה ברור למדי.

יש חללים ריקים, ולעתים שטחי הפקר, הן בתודעת הציבור, בזיקת העם ללשון, והן בלשון עצמה. ויש הרגשה ברורה - על כל פנים, לי ישנה - שהאקדמיה העוסקת בדברים חשובים מאוד, שלכאורה היו יכולים להיעשות גם על ידי מכוני מחקר אקדמיים (וחלילה לי לומר מלה אחת נגד העבודה הזאת), מזניחה את התפקיד המרכזי, שהוא נשמת אפה של האקדמיה, הלוא היא העבודה והשקידה על הלשון החיה, וזה הרבה יותר מחיפוש מומיה ותיקון שיבושיה. הלשון העברית היא במצב של התהוות דינמית, בלתי פוסקת, המחייבת השגחה והנחיה. סכנה גדולה בהנחה-אשליה, שאנו עוסקים בדבר קיים ועומד, או בתהליך שאין צורך אלא לרשום אותו רישום מדעי; ודאי שיש לעשות הכול באופן מקצועי ככל האפשר, אבל בלי ערנות וחרדה מתמדת אי אפשר. מדובר קודם-כול בצרכים ממשיים של הלשון לדרכי ביטוי - עוד יותר מאשר למלים - בכל התחומים של חיי המחשבה העיונית והאקטואלית, בייחוד בעיתונות. לעתים קרובות יש לנו לשון תחליפית, בעצם לשון זרה במלים עבריות. יש להתערב בתהליך הזה. כולנו "ליבראליים", ואין אנו אוהבים התערבות. אבל בלי התערבות לא תקום ולא תעמוד הלשון העברית כלשון עברית. והרי זו לשון, שהיא נתונה בעצם רתחת עשייתה והתהוותה, וממילא יש שיבושים ותקלות, וטעות לחשוב שיש כאן צורך בתוספת מלים בלבד. לא העושר הכמותי הוא העיקר, אלא מתן האפשרות למדברים ולכותבים לבטא את מחשבתם ביטוי גמיש ומדויק, שאינו מוותר משום קוצר-יד. העושר האמיתי הוא העושר האיכותי, ויש להחיות את הלשון מבחינת יכולתה להביע את המחשבה האנושית לכל גווניה. מתוך ניסיוני אני יודע לא פעם, שעדיין אי אפשר לחשוב ולכתוב עברית. ואם אנו עדים גם לגילויים לא-אהודים של דיבור וכתובה בלשון זרה, ולא רק בחוגים אקדמיים, הרי מלבד צד הקאריירה ה"טבעי", יש כאן משיכה מובנת למדי אל לשון היכולה להביע את מלוא הדברים, את מלוא הצרכים, ללא ויתורים.

לכאורה רוח הדיון ברורה, ואין לדחות את הדברים לימות המשיח. עלינו להעמיד את האקדמיה על תפקידה המרכזי בחיים. אין צורך ב"ועד" העלול ליהפך לגוף קבוע לאורך ימים, שיתווכחו בו על דברים חשובים, כמו במליאה. אני מציע לבחור ועדה, כדי שתציע ברוח הדברים שנשמעו, הצעות לשיפור עבודת האקדמיה: להרבות ועדות בתחומים חיוניים, ליעל את עבודתן (וממילא את עבודת המליאה) על ידי מתן אפשרות לעיקוב, לעיון ולמחשבה; ולאפשר לחברי האקדמיה עיון מעמיק יותר לשם תגובה על החוזרים המתקבלים

מן הוועדות. כל זה אינו ניתן להיעשות בהתנדבות בלבד. יש בכך זלזול בעבודת האקדמיה ובתפקידיה, אם מדינה בעלת תקציבי מיליארדים תדרוש עבודה רצינית בהתנדבות מאנשים עובדים, בעוד שהיא מוציאה סכומים עצומים בדמי טרחה והוצאות נסיעה והליכה ושיבה לרגל עניינים שהם – בלשון צנועה – פחות חיוניים. לאקדמיה תפקידים כבירים, ואף היא נותנת, שלא מדעת, יד לזלזול בעצמה על ידי צניעות שאינה במקומה, המקצצת ומקפחת בתפקידיה.

הא' בן-חיים: אילו לא עבדה האקדמיה בהתנדבות במשך שנים הרבה – חוץ מן המנגנון – ואילו חיכתה עד שתהיה לה אפשרות שלא לעבוד בהתנדבות, לא היה הוויכוח מתקיים. היא הייתה סגורה. ייתכן שדווקא מפני שיש לנו חברים המשוגעים לדבר, אנו יכולים להתווכח. אין לנו סיכוי לעשות משהו, אם נחכה עד שנקבל משהו במקום ההתנדבות. ההתנדבות תיגדל מן החברים עוד הרבה שנים.

הא' שבטיאל: מכל הדברים שנאמרו כאן איני שומע אלא על הצעות והחלטות שהיו בעבר, ועדיין אין הדברים ברורים כל צורך. דובר כאן על הקמת ועד באקדמיה, ולא ניתנה הגדרה לוועד זה, אף לא נאמר, מה יהא תפקידו המיוחד של ועד זה, בביור. עד כמה שאני זוכר, רמז הא' מורג באחת הישיבות האחרונות של המליאה על צרכים ודרכים לייעול מלאכתה של האקדמיה ושל מליאתה וועדותיה. רמזים אלו טעונים הבהרה יתרה.

כמדומה אני, מדובר כאן על דברים, שצריכים להיעשות ויש לעשותם, ואף על הדברים הנעשים, שצריכים הם בדיקה לשם שיפור, תיקון והרחבה, וכבר פתח בדבר זה גם הא' מירסקי, ותבוא עליו ברכה על כך. ואלמלא הוא שפתח, והיינו עוסקים בדברים ארגוניים בלבד, לא הייתי עומד עכשיו ומדבר. הא' מירסקי עמד בדבריו ועורר את האקדמיה כדרכו בישיבות קודמות, שבנוסף על שקידתה לתקנתה ולהרחבתה של הלשון בכלל, תיתן דעתה אף על תקנת הגייתם של עיצורים שאינם כתיקנם בפי רבים מדוברי הלשון.

מוריי ורבותיי, הרי כל העשייה באקדמיה מכוונת לצורכי רבים בכלל ולמוסדות חינוך, ובעיקר למוסדות להכשרת מורים, שתלמידיהם עתידים להורות הוראה בלשון. והגייתם של עיצורים כתקנם כל אלה צריכים לה, שכן "אבן פינה" היא ללשון. לפיכך, מן הראוי שהאקדמיה תיזקק לתקנת המבטא וההגייה שיהיו תקינים.

ארשה לעצמי לדבר בעניין ה"מונחים" המתחדשים בבית המדרש של האקדמיה. לפי עניות דעתי, לא כל המונחים, וייתכן ברובם, אינם עשויים יפה למושגים אשר אנו מבקשים להחיל עליהם את המונחים, ויש מהם שאינם אלא, כמעט, תרגום מילולי של המונח הלועזי, ויפה אמר עליהם דרך חידוד הא' בריודא "שאינם אלא לועזיים באותיות עבריות", ולא זו אף זו, הרבה מונחים מורכבים הם, ולפעמים אלה צירופים של כמה תיבות; והרי צירוף זה גם מעכב את נטייתם בסמיכות, בריבוי ובכינויים, כדרך כל השמות העבריים. מה יהא דינם של מונחים מורכבים אלו, אם יהיה צורך בנטייתם?

בוועדת הדקדוק יש עקרונות, שלפיהם נקבעות הצורות הלשוניות. שאלתי היא: מה הם העקרונות, המנחים אותנו בקביעת המונחים?

לא מעטים הם המונחים שאינם ברוח הלשון. מן הדין ומן הראוי, שאחד העקרונות צריך להיות "חיפוש שפיר" במקורות, שמא יימצא מונח מתאים ועשוי יפה לרוח הלשון העברית. חברנו הא' שלי הציע בשעתו את המונח "עיצומים" שבמקורות ל"סנקציה". היו במליאה ספקות לגבי משמעותה של "עיצומים" במקור. מכל מקום נתקבל מונח זה לענייננו על דעת הרוב. אף בכלי התקשורת פשט המונח הזה ושימושו נפוץ ברבים.

אמנם, אין אני מתעלם, חלילה, ממונחים מוצלחים שנלקחו מן המקורות ויפה כוחם, אלא שעלינו להתמיד בחתירה ובחיפוש במקורות ולדלייה מהם, בטרם ייקבע מונח שאינו ברוח הלשון ואף לא תמיד דעת הכול נוחה הימנו.

עניין שני הוא חידושי לשון, שמתחדשים "בכל יום" מחוץ לאקדמיה, שלא לדעתה אף שלא בהסכמתה. רבו חדשני לשון בישראל. חידושי לשון אלו, לא האקדמיה בלבד אין דעתה נוחה מהם, אלא אינם מתקבלים על הדעת גם בציבור, ולמרבית התמיהה חידושים אלה יש שנקלטים בציבור. וזריזים הם החדשנים להקדים את האקדמיה, עד שאין זו מספיקה לדון בהם. וקשה היא לאחר מכן עקירתם של "חידושים" מפוקפקים אלו.

כנגד תופעה זו יש לעמוד בפרץ ולעשות סייגים לחידושים מעין אלו, כדי לגדור פרצות בלשון. אם יוחלט על הקמת ועד באקדמיה, שיעסוק גם בכגון אלו, יתקבל הדבר בברכה וברצון.

הא' איזק: גם אני מבקש לתמוך בהקמת הגוף המוצע. אני נוטה להסכים לדבריו של הא' ברוידא, שטען, כי אין להגביל את המוסד החדש בתוך דפוס של ועד, ומוטב לקבוע לו שם פחות יומרני כמו ועדה.

אני חושב בפירוש, שראוי להתנגד להעתקת ה"גנראלדבאטא", שהתחילה במליאה, לתוך ועדה או ועד, כפי שנחליט לקרוא לו, אם יוקם. תכלית הבריורים שלנו צריכה להיות מעשה, ולא ויכוח, שבו יהיו חברים חוזרים הרבה איש על דברי רעהו. הרי הכיוון הכללי, נדמה לי, כבר הותווה בישיבות המליאה שהוחל בהן הוויכוח. ולא עוד, אלא שבידי המליאה נשארת המלה האחרונה לסיכום הדיון ולהעלאת רעיונות ותיקונים משלה. אבל המליאה תוכל להיעגן להצעות, שעובדו וגובשו לפני כן בגוף מצומצם. לא שוכנעתי מדברי הפתיחה של כבוד נשיאנו על הצורך לדחות את גמר העבודה של הוועד המוצע לשנה וחצי. אני חושש, שמא דחייה כזו עלולה ליטול את נשמתו של הדיון, שחשיבותו אולי טמונה דווקא בזירוז המעשה. אביא לדוגמה את "רגע של עברית" שהזכירו כאן, ושדיבר עליו הא' רבין במיוחד. "רגע של עברית", על כמה משיגיונותיו, מיוחס היום בציבור לאקדמיה, אף על פי שאין לאקדמיה חלק ישיר בו. יש בציבור הלועגים ל"רגע של עברית". הכול סבורים, כי האקדמיה המסתגרת מן הרוחות המהלכות. בציבור, האקדמיה שאינה מבינה, מהי הלשון החיה, היא המשרה מרוחה על העושים ב"רגע של עברית", ואי אפשר להתעלם ממנו, שכן הוא משודר בכלי ממלכתי שלוש פעמים ביום.

זוהי דוגמה מובהקת לדחיפות, שבה אנו צריכים לגשת למעשה על ידי הקמת הגוף המוצע, ולא להמשיך בוויכוח, שאין בו כדי להוליד מעשים בקרוב. הצורך שהעמיד עליו הא' ברוידא, שהאקדמיה תתערב בחיי הלשון ולא תהיה גוף אקדמי התלוש ממה שמתרסק בחברה הישראלית, הוא עניין נכבד. וכן צריך לבדוק, מה כוחה של האקדמיה להתערב, ומה הכלים שיש - ושאלו - בידה היום לפי החוק ולפי הנוהג לצורך של עשייה.

הא' מירסקי: אני מבקש להאחיז את דבריי אלה בדבריי הראשונים. מיד בתחילת דבריי התנגדתי להצעה זו, וגם אמרתי, שאיני רואה את עצמי בעל יכולת לשמש חבר בוועד זה. ולא מחמת הקפדה על החלטה שהסיבות לה ולא הוצאה לפועל, אף על פי שאינני מוחל על עלבונה של החלטה זו; אבל סירובי לשמש בוועד זה בא לי מתוך שאני רואה ועד זה, שיוכל לברור אילו דברים יהיו נידונים במליאה ואילו דברים לא יהיו נידונים. במקום להוציא לפועל דברים שאנו מדברים בהם, שהחלטנו בהם, שעומדים באמצע הבריור, ימסרו את הדברים לוועד לעיין בהם.

בישיבה האחרונה עסקנו בעניין תקנת הלשון, בדברים שבמהות, וכבר היינו קרובים לגמר, לאיזו החלטה מעשית, שייאמרו בה דברים, מה צריך לעשות למען תיקון הלשון. והנה אני רואה, שדיון זה נקטע באמצעיתו, ותחתיו הוצע ועד, ועד שכנראה ידון בעניין זה. אתם מציעים אותי להיות חבר הוועד. אם יבוא הדבר לוועד, אומר בוועד מה שאמרת כאן, ומה לי הכא, מה לי התם? לפי מה שנראה לי, הוועד ישמש כלי לעכב את העניינים, שלא ידונו בתקנת הלשון עד שיוורה הוועד לנו, אם כן אם לאו; לכן קלקלתו מרובה מתקנתו.

כיוון שנתרחב הוויכוח אל מחוץ למה שהציעו, אני רוצה לומר את חלקי גם בזה. מכבד אני את דבריו של הא' רבין בעניין הלשון ותיקונה. אבל כאן יש דבר, שאנו צריכים להחליט; לא הוועד. לא ברור לא לי ולא לשאר חברים, מה תפקידנו כאן, או שהדבר שנוי במחלוקת. הא' ברודא אומר, שתפקידנו לבוא ולעסוק בענייני חיי הלשון, ויש סוברים שאין זה מסור לנו, אלא תפקידנו לעסוק בפעולות שעוסקות בהן הוועדות.

על כל פנים יש אחריות לאקדמיה, שאינה מגלה את דעתה, אם חיי הלשון העברית נוגעים לה או אינם נוגעים – משום שבקהל סבורים, שאמנם זה תפקידה של האקדמיה, לשקוד על חיי הלשון. ואם אין זה מתפקידנו, אנו צריכים להודיע כך בפירוש, ויבואו אחרים ויעשו מה שהאקדמיה מושכת ידה ממנו.

אבל גם אם אין אנו רוצים לעסוק בתקנת דרכה של הלשון, יש לנו יד בפורענות הבאה על הלשון העברית. בראשונה, כאשר היו מחדשים מונח הנוגע ללשון החיה, הייתה שמחה בלבנו. היום, כאשר עומדים לחדש מונח באיזה מקצוע, ויש למונח איזה מגע אל חיי מעשה, לחלחלה אוחזת אותי, ואני רואה לחלחלה גם בעיני הרבה חברים. משום שהכול יודעים, שרק תצא המלה לשוק, והיא תלחץ את כל סביבותיה; חצי תריסר מלים תימחקנה. הנה מלה פשוטה כמו "דומה" איננה עוד בלשון ("שני דברים דומים זה לזה"). תחתיה באה המלה "זהה", גם במקום שאין מדובר בשוויון, אלא בדמיון בלבד, ונמצאת הלשון מקולקלת וגם עצם העניין המדובר מקולקל, שהלשון מסיעה את המדבר לומר מה שאינו מתכוון לו.

הא' רוזנטל: זוהי שאלה של עברית? זו לא שאלה של לשון עברית. זוהי דוגמה לא נכונה.

הא' מירסקי: זה הדבר שאני אומר. נקום ונודיע: אין זה עסקנו. אם אנו עוסקים בלשון שקלה העם משתמש בה, אם אנו עוסקים רק בחידוש מלים, ניטול עלינו אחריות לתוצאות מעשינו. הנה חידשנו "אייש". והיום אין אומרים עוד "מנות פקיד". היום "מאיישים" כיתות, ואין יודע, אם הכוונה למורים או לתלמידים. זוהי דוגמה, המראה עד כמה הלשון משחחת את העניינים. הבאתי שתי דוגמאות, כיצד נופלת עלינו אחריות ללשון. אבל אני מבין, אם אומרים: אין עיסוקנו אלא בחידוש מונחים.

שאלתי ובקשתי, כי נגלה דעתנו ברבים, ונאמר מה עסקנו, אם עסקנו בחיים של הלשון העברית. את הדבר הזה פולנו צריכים להחליט. רק להחלטה כזו יש הצדקה. אין הצדקה לוועד, כי אנו עומדים בתוך הדיון. אין זה פרלמנטרי להפסיק דיון ולהקים במקום דיון ועד. אלא תחילה יש לסיים את הדיון שאנו בו. איננו ציבור של מאה איש. אנו מתי מעט. אפשר להתגבר על הקושי הטכני של כינוס החברים. נשוב לעסוק במה שהתחלנו, בעניין תקנת הלשון. לשם הצורך הזה יש למנות ועד. אני מציע ועד של סופרים, לא של אנשי מחקר בלבד. ועד של חברי האקדמיה, של סופרים, מתרגמים, ועורכים של עיתונים. אפשר להסתייע גם בעצת חוקרים. זאת אני מציע לסדר היום.

הא' בן-חיים: לא אמשיך בוויכוח. כיון שפתחתי את הדיון לפני שנה בהרצאה שנכתבה, קראו חברים את הדברים. הם יודעים את הדעות שנשמעו, יודעים את הסיכום כפי שהצעתי על דעתי. דבר אחד אינם יודעים, דבר שהושמט. אמרתי שם, שמכל הצרות הגדולות, מכל השלילה שאני שולל עם אחרים מהלך מסוים בעברית, אין מקום לפחד כל כך, הואיל והדורות הבאים לא ילמדו ממורים באוניברסיטאות, אלא הם מתחנכים על מיטב הסופרים. מיטב הסופרים ימשיכו לשמש מופת. לכן איני מיואש כל כך.

האקדמיה יש לה חסרונות, ויש לה גם מעלות. החסרונות ידועים. אך מעלה אחת יש לה – שכל החברים עושים למען העברית. כולם מקדישים זמנם למען העברית, כפי שכל אחד מהחברים חושב על העברית. אילו היה הוויכוח לפני ארבעים שנה, דברים רבים לא היו נשמעים במסגרת האקדמיה.

עובדה היא, שיש הצעות בכתב. עובדה היא, שהתנהלו ויכוחים בשלוש ישיבות רצופות של המליאה. נדמה לי שתפקידה של המנהלה - ולשם זה היא נבחרה - לרכז את העניינים לפי הרעיונות שהועלו ולהציע הצעות לפעולה מעשית. האקדמיה לא נבחרה להיות מוסד לוויכוחים בלבד. לפני המליאה מובאות להכרעה שאלות לשוניות. יש לנו תקנון האומר, שצריך להביא כל החלטה מעובדת, מסודרת ומבוררת היטב, כדי למנוע מן המליאה מכשולים וטעויות. טעויות חמורות עלולות לפגוע במעמדה של האקדמיה. שערך בנפשכם - הא' מירסקי יש לו דעה, שצריך לעודד את המבטא העברי המזרחי. אתה מציע להעמיד את ההצעה לדיון. ייתכן מאוד שהיא תתקבל, וייתכן שהיא תיפול. באיזה מצב תעמוד האקדמיה, אם היא תשנה, בלי לשקול את כל האפשרויות? לאחר שהחליטה, מה תעשה? כוונתנו היא לברר; שתטרח הוועדה לבוא בדברים עם המוסדות השונים ולראות, מה היא יכולה להגשים, ומה לא.

ההצעה על הרכב הוועד מקרית היא. הוצעו חברים, שהשמיעו דברי ביקורת על המנהלה. אמרנו: יבואו הם ויכוחו, אם הם יכולים לעשות יותר טוב. זו הייתה הצעה של הא' מורג, להקים גוף, כדי לשקול ולבדוק את כל האפשרויות ולהציע הצעות למליאה. כאשר דובר על מועד לדיווח למליאה, הציע הא' מורג את סוף שנת התשל"ט, ולא לפני זה. לדבריו, אי אפשר להספיק לברר את כל הבעיות לפני המועד הזה. חלק החברים חשב אחרת. לא הייתה כל מגמה לדחות, שלא יהיה דיון. תפקידה של המנהלה, שלא לתת לוויכוח שיימשך בלי סוף. אני מתפלל על הא' שלי. הייתה לנו ועדה לתקנת הלשון. ועדה זו עבדה. המליאה שללה את העבודה, היא ביקשה שלא לקבל החלטה בנושא זה. דובר על אפשרויות שונות בעניין הסגנון. החברים לא הסכימו זה עם זה.

הא' שלי: זה הובא למליאה, והמליאה החליטה.

הא' בן-חיים: הא' בנוידד התרעם על המליאה, על שהחלישה את המלחמות לתיקון העברית שברדיו על ידי החלטתה. זוהי עובדה.

קשה למצוא לשון משותפת בציבור של ארבעים חברים. ייתכן שאפשר למצוא לשון משותפת לאחר בירור נוקב, אחרי הזמנת גורמים ושמיעת אנשים בעלי דעות שונות, ולראות מה ניתן לעשות ולהגשים. תמיד אפשר להגשים רק חלק קטן ממה שאנו רוצים. ולא רק מבחינת התקציב. אנו למודי ניסיון מעניין הכתיב. עד היום אין מגשימים. ההגשמה אינה בידינו. אין לנו כלים להגשימה.

הכוונה הייתה, שאפשר להמשיך בוויכוח עוד ישיבה אחת. החברים הביעו את דעתם. הדעות ידועות. יש הצעה של המנהלה, שאינה קובעת לגופו של העניין, אלא מעבירה לוועד את התפקיד לברר אפשרויות ולעבד הצעות. ויש הצעה של הא' ברוידא: "להקים ועדה בת 7 חברים, שתציע הצעות למבנה ולדרכים של עבודת המליאה, הוועדות והחברים עצמם, כדי לייעל את העבודה ולהקצות לצורכי הלשון בת זמננו לתחומיה השונים את מקומם הראוי באקדמיה". יש הצעה של הא' מירסקי, שהאקדמיה עוסקת בלשון ימינו. כולנו נצביע בעדה. אך השאלה היא, איך עוסקים - האם זוהי הדרך הנכונה, האם מנצלים את האפשרויות כראוי. לשם זה מתבקש גוף - ועד או ועדה - לבדוק ולהציע, כיצד עוסקים. משום חבר לא אמנע השתתפות של נשיאה בעול. עובדה היא, שהא' מורג, לאחר שעורר את הוויכוח זכה לשני דברים: מיד צירפו אותו למנהלה, מיד מציעים לו להיות חבר הוועדה לבדיקת הפעולה בתחום העברית בת ימינו. לא זוהי השאלה. השאלה שלפנינו היא - להציע למליאה הצעה, שתאפשר לה לקבל החלטה מכובדת, כלומר בת הגשמה וראויה לאקדמיה, ושלא תתקבל בה החלטה מקרית. יש תקנה - שאין מביאים למליאה הצעות מקריות, אלא צריך לעבד את הדברים. יש אפוא הצעה של המנהלה. יש הצעה של הא' ברוידא שקראתי אותה. שמעתי, שהא' מירסקי מתנגד להקמת ועד, מתוך חשש, שהיא באה לסתום את הגולל על הוויכוח.

הא' מורג: הערה לסדר היום: דומני, שהדיון יובהר, אם יאמר הנשיא, מה הם תפקידי הוועד, מה הן סמכויותיו בפועל.

הא' בן-חיים: אקרא את הצעת המנהלה: "המנהלה מחליטה להציע למליאה להקים ועד, שתפקידו לבדוק את הדרכים והאפשרויות של הפעולה בתחום העברית בת זמננו. על הוועד למסור למליאה את הצעותיו והמלצותיו עד סוף שנת התשל"ט".

הא' שלי: ועד שתבוא הוועדה בהצעות, תהיה עבודת האקדמיה משותקת?

הא' בן-חיים: האקדמיה פועלת בשאלה של ארגון מחדש וגם של הלשון בת ימינו, ועד זה לא יבוא במקום משהו אחר.

הא' ברידא: יש כאן הצעה, הנובעת ממצב מסוים. ההרגשה אומרת, שיש חללים ריקים, שיש שיתוק ביכולת העבודה של האקדמיה, שאינה מטפלת בדברים שהם מעיקר סמכותה. לכאורה אין הבדל גדול בין ועד לוועדה. אבל כוונת הצעתי היא להוריד את העניין ממרומי האולימפוס של ועד למדרגת ועדה פשוטה, שתציע בתקופה קצרה הצעות במקום שעבודת האקדמיה לוקה בחסר, בייחוד בתחום הלשון החיה. עבודת האקדמיה סובלת מסדרה שלמה של סיבות, מהן תקציביות, מהן סטרוקטוראליות, ויש להביא הצעות פשוטות לתיקון המצב. אין צורך לסרב את הדבר, כפי שנאמר בכתב הסמכות של הוועד, אלא לבדוק את האפשרויות בתנאים הנתונים, ולראות מה יש לעשות כדי למלא את החסר (הא' דותן): זה היינו הך!). זה צריך להיעשות תוך שניים-שלושה, ולכל היותר ארבעה חודשים. החלל הזה מורגש בציבור. האקדמיה אינה רוצה לעשות לקלס את עצמה.

הא' בן-חיים: הצעת המנהלה עוסקת ישירות בשאלה, מה לעשות. היא מדברת על תכניות פעולה בקשר לעברית בת זמננו. היא אינה מציעה לבדוק, אם החברים עובדים בעילות, אם הכלים פועלים בסדר. בהצעה של הא' ברידא יש שני חלקים: להקים ועדה שתציע הצעות למבנה ולדרכי העבודה של המליאה, הוועדות והחברים עצמם, כדי ליעל את העבודה; והחלק השני - להקצות לצורכי הלשון בת זמננו את מקומם הראוי באקדמיה. יש פה שתי הצעות שונות. ייתכן שאיש אינו מתנגד לבדוק, איך האקדמיה עובדת.

הא' דותן: אני מציע לחלק את ההצבעה לשתיים: להצביע קודם על התפקידים של הגוף שיוקם, ואחר כך על מהותו.

הא' אבן-שושן: גם על המועד.

הא' בן-חיים: על תפקידו של הגוף המוצע יש שתי הצעות שונות. הצעה אחת מדברת על תפקיד מצומצם, והצעה שנייה מרחיבה את התפקידים ומדברת על בדיקת יעילות עבודתה של המליאה, הוועדות והחברים. אם הא' ברידא עומד על דעתו, נדע שיש שתי הצעות.

הא' ברידא: הזכרתי את המליאה כדוגמה אחת משלוש: לבדוק את המבנה ודרכי העבודה של המליאה, של הוועדות ושל החברים בפני עצמם, מבחינת התפקיד העיקרי, של העברית בת זמננו. זוהי הצעה אחת.

הא' דותן: אם כן יש הצעה אחת - בנוגע לתפקיד.

הא' בן-חיים: אם כך, צריך להחליט, אם זהו גוף של חמישה חברים או ועדה בת שבעה.

הא' מירסקי: האם הוועדה תעסוק בהחלטה שכבר נתקבלה?

הא' בן־חיים: אין לה הגבלות. יש שתי הצעות: ועד של חמישה או ועדה של שבעה. המנהלה יכלה להחליט לבדה; אבל חברי המנהלה לא רצו בכך. לדעתם אין המנהלה מוסמכת להעמיד ועד.

הא' שלי: לא נאמר בתקנון שאסור לה. אין איסור. המספר ניתן לשעתו, ולא לדורות. גם להיגיון יש תוקף, לא רק לתקנון. אני מציע להחזיר את ההחלטה למנהלה.

הא' בן־חיים: נוסף על ההצעות הקודמות יש הצעה שלישית של הא' שלי: להחזיר את עניין הקמתו של הגוף - ועד או ועדה - למנהלה; המליאה מטילה על המנהלה להקים את הגוף הזה, והיא אינה מגבילה אותה במספר החברים. זוהי הצעה מפליגה.

הא' מלצר: אני מציע בפשטות, שנקדיש מליאה מיוחדת להמשך הוויכוח על הבעיות עצמן.

הא' בן־חיים: הצעה רביעית, של הא' מלצר היא, לייחד עוד ישיבת מליאה לוויכוח.

הא' מלצר: לא להמשיך בוויכוח, אם להקים ועד או ועדה, אלא להמשיך בדיון על הבעיות עצמן.

הא' בן־חיים: אני מעמיד להצבעה את הצעת הא' מלצר.

הצבעה

בעד ההצעה, לייחד עוד ישיבת מליאה לדיון - חבר אחד
נגדה - רוב

הצעת הא' מלצר לא נתקבלה.

הא' שלי: האם אפשר לפחות לקצר את הזמן שיינתן לוועדה שתיבחר?

הא' בן־חיים: אם הצעתך תתקבל, תחליט המנהלה גם על הזמן.

הא' ברוידא: הגבלת זמן של ארבעה חודשים.

הא' בן־חיים: גם במנהלה הובעו דעות כאלה, ולא זכו לרוב. יש חברים הסבורים, שצריך להקדים את המועד. אני שואל את הא' מורג, שהוא היה היוזם, אם הוא חושב שאפשר לקצר את המועד.

הא' מורג: ראשית מבקש אני לציין, שאת הקמת הוועדה יזמה המנהלה. אשר להגבלת הזמן - השאלה קשה מאוד, מפני שוועדה זו אמורה לבדוק דברים בצורה מקיפה ומעמיקה, ועליה לברר אפשרויות של פעולה בתחום העברית בת זמננו. יש עניינים רבים הדורשים בדיקה. נראה לנו, שמוטב שלא לעשות מלאכה חפוזה ולהציע הצעות שאין להן ביסוס.

משום כך סברו החברים במנהלה, שיש לתת לוועדה טווח נשימה ארוך יותר.

הא' מנצור: אפשר לקבוע טווח ארוך, אבל להטיל על הוועדה להגיש דו"ח ביניים בעוד חצי שנה.

הא' אברמסון: לא השתתפתי בוויכוח, שכן חיכיתי שיאמר מישהו דבר לעניין. אם רוצים להקים ועד, שיחקור ויברר את דרכי פעולתה של האקדמיה, ומה אפשר לעשות במקצוע זה או בעניין זה, וכי אסור לו להחליט, שפעולה מסוימת אפשר לעשות כבר עכשיו? מי מונע בעד זה? מה ימנע בעד הוועד לומר בעוד חודש: מצאנו דרכי פעולה לעניין מסוים? לשם מה צריך להחליט על הגבלת זמן? אם יאמרו חברי הוועדה: עדיין לא מצאנו דרך פעולה – וכי נכריח אותם להגיע לסוף הדרך בעוד שלושה חודשים: יש דברים, שאפשר להחליט עליהם מהר, ויש דברים, שאי אפשר להחליט עליהם מהר.

הא' שלי: אני תוהה על הזמן, משום שאין אנו יודעים מה תעשה הוועדה. הן לא פורש לפנינו, מה הם פרטי העבודה. הנוסח הוא כללי מאוד. אם תחליט הוועדה מחר, שהיא צריכה לעשות מחקר או מחקרים לצורכי עבודתה, ותמסור, כמקובל, לתלמידי אוניברסיטה, שיעשו זאת, ועל יסוד מחקרים אלה היא תסיק את המסקנות – הרי שדרוש לשם כך זמן של שנתיים לפחות. מאחר שהמליאה לא גמרה את הדיון, לא החליטה על הקו העיקרי המהותי, ולא על הפעולות שהודיעו, אלא מוסרת הכול לוועדה, הרי היא כאילו מסתלקת מן העניין כולו, הן מן ההחלטה העקרונית, שדובר עליה במליאה, והן מתכנית לעבודה המעשית שצריכה להיעשות מחר. ואם הוועדה נוצרה לשם תכניות מעשה, מדוע אין היא יכולה להביא הצעות תוך זמן קצר יותר?

הא' בן-חיים: אפשר לחשוב מחשבות הרבה. כל אחד חושב, שהוא מעשי. נאמר, שאין השפעתה של האקדמיה ניכרת בציבור. ידוע, שבמוסדות רבים יש אנשים המטפלים בלשון זמננו: בצה"ל, בעיתונות. נניח, שתחליט הוועדה לבוא בדברים עם העושים במדינה בענייני לשון, ותרצה לזמן אותם יחד. זוהי פעולה הדורשת זמן מן העוסקים בה, בהם אנשים מתנדבים. אמרנו, שעד סוף התשל"ט ייתכן שתסכם הוועדה נקודות מרכזיות. אנו צריכים לסמוך על כוח העבודה של החברים. בוועדה ישבו חברים, שרוצים לראות את פרי עמלם. הם ביקשו את המועד הזה. אם תהיה תוצאה, תביא אותה הוועדה להכרעת המליאה. דברים אלה נאמרו במנהלה. קיבלנו את דעת החברים, שחוששים שמה לא יספיקו. כאשר מציעים את סוף התשל"ט, אין פירוש הדבר, שאי אפשר להקדים ולהביא תוצאות קודם לכן.

הא' גולדנברג: יש לבקש מן הוועדה, שתביא את מסקנותיה בהקדם האפשרי.

הא' בן-חיים: זו אינה קביעת מועד.

הא' אבן-שושן: יש להציע לוועדה, שתעשה את המאמצים להביא הצעות לקראת סוף התשל"ח. אם לא תוכל הוועדה בשום אופן להספיק, תבקש ארכה נוספת של כמה חודשים.

הא' איתן: התעלמנו מדבר חשוב. סוף שנת התשל"ט – פירוש הדבר דחייה של שלושה חדשים נוספים. בחודשי המועדים אין עובדים, המליאה אינה מתכנסת, והצעות הוועדה לא תישלחנה לחברים. אפילו תהיה הצעה בסוף התשל"ט, יגיע הדבר לדיון כעבור 3-4 חודשים. לכן אני מציע, שתקופת העבודה של ועדה זו תהיה שנה אחת, עד אדר התשל"ט. אז תוכל המזכירות לעבד את ההצעות, לשלוח אותן לחברים, ובישיבה הראשונה של שנת התשל"ח תתחיל המליאה בדיון בהצעות.

הא' **ברוידא**: דומני שתחושת דחיפות היא ביטוי לרוח הדברים שנשמעו בכמה ישיבות, ותחושת דחיפות אינה חיפזון יתר; תחושת דחיפות היא סימן לדבר שכואב. אפשר להציע הצעות פשוטות ונהירות, כדי שיוכלו החברים, הוועדות והמליאה, לעבוד יותר טוב. דבר זה יכול להיעשות עד ערב חג השבועות.

הא' **בן־חיים**: הצעת המנהלה: עד סוף התשל"ט; הצעת פשרה של הא' איתן; עד חודש אדר התשל"ט; הצעה של הא' ברוידא: עד ה' בסיוון התשל"ח.

הא' **מורג**: צריך להיות ברור לכולנו, שקביעת משך הזמן פירושה קביעת אופי עבודתה של הוועדה.

הא' **רוזנטל**: אני חושב, שאחד הכוחות הממריצים והמדרבנים היה הא' מורג. הא' מורג מסביר, שהוא חושב שיבולע לפעולה, אם יצמצמו את הזמן, אני חושב, שצריך להתחשב בכך.

הא' **מייזלש**: המחלוקת בעניין קביעת הזמן זוהי מחלוקת עקרונית, מה מבקשים מהוועדה. יש מבקשים, שתחקור את הלשון התקנית. חקירה זו דורשת זמן. יש שהציעו לחפש דרכים להתערבותה של האקדמיה בענייני לשון. זאת אפשר לעשות בשתי ישיבות.

הא' **בן־חיים**: תפקידי הוועדה ברורים. אין מחלוקת לגבי התפקידים. קיימת בעיה של הזמן - חצי שנה, שנה או שנה וחצי. אני מעמיד להצבעה את הצעת המנהלה: שהוועדה תמסור למליאה את הצעותיה והמלצותיה עד סוף שנת התשל"ט.

הצבעה

בעד הצעת המנהלה, לקבוע מועד עד סוף התשל"ט - 14
נגדה - 7

הצעת המנהלה, לקבוע מועד עד סוף התשל"ט, נתקבלה.

הא' **בן־חיים**: 14 קולות זהו רוב מוחלט. לכן אין צורך להעמיד להצבעה את ההצעות האחרות. הצעת המנהלה זכתה ברוב מוחלט.

אני מבקש להניח את דעתם של החברים. איני רשאי לדבר בשם הוועדה, אבל אני בטוח שההחלטה שקיבלנו על המועד המאוחר אין פירושה, שלא תשתדל הוועדה להגיע למסקנות קודם לכן.

הא' שלי הציע, שאת הגוף הזה תבחר המנהלה - בניגוד להצעת המנהלה, שהמליאה תקים את הגוף הזה. מי תומך בהצעה, ליפות את כוחה של המנהלה למנות את הגוף הזה?

הצבעה

בעד ההצעה ליפות את כוחה של המנהלה למנות את הגוף - 15
נגדה - 3

ההצעה, ליפות את כוחה של המנהלה למנות את הגוף, נתקבלה.